

Thematic Evaluation of Profitability-Focused Graduate Studies Utilizing Thesis Center of Council of Higher Education

Fırat KINALI ^{1**}

¹ Assist. Prof. Dr., Vocational School of Social Sciences, Selçuk University, Konya, Turkey, ORCID: 0000-0002-4908-4351

Abstract

The objective of this research is to systematically examine graduate theses recorded in and publicly available through the Council of Higher Education National Thesis Center, which include the term “profitability” in their titles, within the framework of specific variables. Accordingly, the theses were analyzed with respect to year of publication, language of writing, affiliated university, department, academic rank of the supervisors, research methods employed, and the keywords utilized. In total, 138 graduate theses published between 1986 and 2024 were evaluated through content analysis, a qualitative research technique. The findings demonstrate that the majority of these theses were conducted in the fields of business administration, banking and finance, and economics, underscoring that the topic of profitability has been predominantly explored within the economic and managerial subfields of the social sciences. Regarding methodological preferences, it was observed that quantitative approaches were predominantly employed. The keyword analysis, moreover, provides insights into the thematic orientations of the studies. The most frequently used keywords were “profitability,” “profitability analysis,” and “banking,” indicating that the theme of profitability is often associated with financial analysis, performance evaluation, and the banking sector. The scope of the research is subject to certain limitations. Primarily, the study is confined to graduate theses registered in the National Thesis Center and made publicly accessible. Furthermore, only those theses with the word “profitability” in their titles were included in the analysis. Although content analysis has been widely applied across diverse disciplines, systematic investigations specifically addressing graduate theses on profitability remain relatively rare in the literature. This underscores the originality of the present study and its contribution in filling this gap. It is anticipated that the research will serve as a valuable reference both for the academic community and for researchers focusing on profitability.

Keywords: Accounting, Profitability, Postgraduate Theses, Content Analysis, Thesis Center.

Type: Research

Article History

Received: 06.05.2025

Accepted: 02.07.2025

Published: 30.09.2025

****Corresponding Author:**
firatkinali@selcuk.edu.tr

Ulusal Tez Merkezi Verileriyle Kârlılık Temalı Lisansüstü Araştırmaların Tematik Değerlendirmesi

Fırat KINALI ^{1**}

¹Dr. Öğr. Üyesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye, ORCID: 0000-0002-4908-4351

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı ve erişime açık olan, başlığında "kârlılık" kelimesi geçen lisansüstü tezlerin belirli değişkenler çerçevesinde incelenmesidir. Bu bağlamda tezler; yayımlandıkları yıl, yazım dili, bağlı oldukları üniversite, ana bilim dalı, tez danışmanlarının akademik unvanı, kullanılan araştırma yöntemleri ve tezlerde yer verilen anahtar kelimeler gibi kategorilere göre analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında, 1986-2024 yılları arasında yayımlanmış ve erişime açık olan toplam 138 lisansüstü tez, nitel bir yöntem olan içerik analizi tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. İncelenen tezlerin büyük bir kısmının işletme, bankacılık-finance ve iktisat ana bilim dallarında yazıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, kârlılık konusunun en çok sosyal bilimlerin ekonomik ve yönetsel alt alanlarında ele alındığını göstermektedir. Araştırma yöntemleri açısından bakıldığında, tezlerde ağırlıklı olarak nicel yöntemlerin tercih edildiği gözlemlenmiştir. Anahtar kelime analizleri ise, çalışmaların tematik yönelimleri hakkında bilgi sunmaktadır. Tezlerde en sık kullanılan anahtar kelimelerin sırasıyla "kârlılık", "kârlılık analizi" ve "bankacılık" olduğu belirlenmiştir. Bu durum, kârlılık temasının genellikle finansal analiz, performans değerlendirmesi ve bankacılık sektörüyle ilişkilendirilerek ele alındığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın kapsamı bazı sınırlılıklar içermektedir. Öncelikle, araştırma yalnızca YÖK Ulusal Tez Merkezi'ne kayıtlı ve erişime açık olan lisansüstü tezlerle sınırlı tutulmuştur. Ayrıca başlığında "kârlılık" kelimesi geçen tezler değerlendirmeye alınmıştır. Mevcut literatürde içerik analizi yönteminin pek çok alanda kullanıldığı görülmekle birlikte, doğrudan kârlılık konusuna odaklanan lisansüstü tezlerin sistematik biçimde incelendiği çalışmalara çok sık rastlanmamaktadır. Bu durum, yürütölen araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurması açısından özgün bir katkı sunduğunu göstermektedir. Araştırmanın hem akademik camiada hem de kârlılık üzerine çalışan araştırmacılar nezdinde yol gösterici bir kaynak niteliği taşıması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Kârlılık, Lisansüstü Tezler, İçerik Analizi, Tez Merkezi.

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 06.05.2025

Kabul: 02.07.2025

Yayınlanma: 30.09.2025

**Sorumlu Yazar:

firatkinali@selcuk.edu.tr

Giriş

Kuruluş amaçları, işletmelerin başarısının temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Bu amaçlar; somut ya da soyut, maddi ya da manevi, bireysel ya da sosyal nitelikte olabilir. Bu bağlamda, amaçların; bireylerin veya toplulukların davranışlarını ve tepkilerini yönlendirme gücüne sahip, maddi veya manevi değerler çerçevesinde şekillenen sosyal olgular olduğu ifade edilebilir (Şimşek-Çelik, 2012: 35). İşletmelerin uzun vadeli temel hedefi, kârlarını maksimize etmektir. Ancak, son yıllarda ekonomik ve sosyal yapılarındaki gelişmelerle birlikte, sadece kâr elde etmeye odaklanmak yeterli görülmemekte; bu doğrultuda kâr dışındaki birtakım unsurların da işletme amaçları arasında yer alması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Tuncer, vd., 2018:30-31). İşletmelerin sahip olduğu amaçlar arasında en öncelikli olanı "kârlılık", yani kâr elde etme amacıdır. Hangi sektörde kurulmuş olursa olsun, ister mal isterse hizmet üretimi gerçekleştirsin, tüm işletmelerin başarısı nihayetinde elde edilen kâr ve bu kârın büyüklüğüyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle serbest piyasa ekonomisinin geçerli olduğu sistemlerde, işletme kurucuları ve ortakları için ilk aşamada dikkate alınan temel unsur, elde edilecek kazançtır. Bu doğrultuda, kâr olgusu işletmenin hem kuruluş sürecinde hem de faaliyetlerini sürdürme aşamasında neden-sonuç ilişkisi içinde kritik bir rol üstlenmektedir. Bir işletme mal ve/veya hizmet sattığında belirli bir gelir elde eder. Bu gelirden, personel giderleri gibi çeşitli harcamalar çıkarıldığında geriye kalan tutar işletmenin kazancı, yani kârıdır. Elde edilen bu kâr, işletme sahiplerine yöneliktir. Ekonomik açıdan kâr, işletmenin toplam gelirlerinden toplam giderlerinin düşülmesi sonucu ortaya çıkan net fazlalık olarak tanımlanabilir. Söz konusu fazlalık, işletmenin ilgili faaliyet döneminde göstermiş olduğu performansın bir göstergesi niteliğinde olup, aynı zamanda çeşitli işlevlerin yerine getirilmesinde önemli katkılar sağlar (Madura, 2007: 111).

Kârlılık, bir işletmenin sağlıklı, sürdürülebilir ve rekabetçi bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi açısından temel bir performans göstergesidir. İşletmenin finansal sağlığını yansıtan en önemli kavramlardan biri olan kârlılık, yalnızca mevcut durumun değerlendirilmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda gelecekteki büyüme potansiyelini de doğrudan etkilemektedir. Kârlı bir işletme, faaliyetlerini güvenli bir şekilde sürdürebilir, yeni yatırımlar yapabilir, operasyonel maliyetlerini karşılayabilir ve stratejik hedeflerine ulaşma konusunda daha güçlü bir pozisyona sahip olur. Ayrıca, kârlılığı yüksek olan işletmeler, piyasa içinde daha geniş bir pay elde edebilir, rekabet avantajı kazanabilir ve bu doğrultuda yenilikçi ürünler ve hizmetler geliştirerek müşteri ihtiyaçlarına daha etkin şekilde cevap verebilir. Kârlılığın yüksek olması, sadece işletme içi operasyonları değil, dış çevreyle olan ilişkileri de doğrudan etkiler. Yatırımcılar, hissedarlar ve finansal kuruluşlar gibi paydaşlar, kârlı işletmelere daha fazla güven duyar ve bu tür işletmelere kaynak sağlamada daha istekli davranırlar. Bu durum, kârlı işletmelerin finansman bulma kapasitelerini ve sermaye çekme yeteneklerini önemli ölçüde artırır (Çalışkan Nemli, 2021; 69-70). Aynı şekilde, sürekli kârlılık sağlayan işletmeler, ekonomik dalgalanmalara ve piyasa krizlerine karşı daha dirençli hale gelir. Kârlı işletmelerin çalışanlarına daha iyi ücretler,

çeşitli sosyal haklar ve kariyer gelişim fırsatları sunabilmesi ise, personel bağlılığı ve kurumsal aidiyet açısından önemli bir avantaj yaratır. Bu bağlamda kârlılık, sadece finansal bir başarı göstergesi olmanın ötesinde, işletmenin tüm paydaşlarıyla olan ilişkilerini ve organizasyonel sürdürülebilirliğini etkileyen çok yönlü bir kavramdır.

Bu kadar merkezi bir konuma sahip olması nedeniyle, kârlılık kavramı akademik literatürde de geniş bir ilgiyle karşılanmakta; özellikle işletme, iktisat, finans ve benzeri alanlarda yapılan bilimsel çalışmalarda sıkça ele alınmaktadır. Zaman içinde kârlılık üzerine gerçekleştirilen akademik araştırmalarda hem niceliksel hem de niteliksel anlamda belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bu artışın en önemli göstergelerinden biri ise, yükseköğretim kurumlarında hazırlanan lisansüstü tez sayısındaki yükseliştir. Üniversiteler, nitelikli insan kaynağı yetiştirme işlevleri kapsamında farklı düzeylerde bilimsel üretim yapılmasını teşvik etmektedir (Tuncer vd., 2018: 43-44; Şimşek-Çelik, 2012, 62-63). Bu sürecin en önemli çıktılarından biri de lisansüstü tezlerdir. Özellikle yüksek lisans ve doktora düzeyinde hazırlanan tezler, akademik literatüre katkı sağlamanın yanı sıra, sektörlerin ihtiyaç duyduğu bilgi tabanını oluşturma işlevi de görmektedir. Bu bağlamda, kârlılık konusunun yükseköğretim düzeyinde nasıl ele alındığını ve hangi akademik yönelimlerle işlendiğini analiz etmek önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Lisansüstü tezler üzerine yapılan değerlendirmeler hem akademik ilgi alanlarının hem de metodolojik eğilimlerin belirlenmesi açısından kıymetli veriler sunmaktadır. Nitekim lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi, konuya ilişkin literatürün güncel durumu hakkında kapsamlı bir çerçeve çizmekte ve araştırmacılara yol gösterici olmaktadır.

Literatürde, farklı alanlarda yazılmış tezlerin içerik analizi yöntemiyle değerlendirildiği çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu tür çalışmalarda Say (2023) ve Kurşunmadden-Bedük (2023) genellikle belirli temalar etrafında yoğunlaşmakta; makalelerin, bildirilerin, kongre sunumlarının ya da dergilerde yayımlanmış araştırmaların sistematik olarak sınıflandırılması yapılmaktadır. Bu yöntemle yapılan çalışmaların ortak noktası, akademik üretimi görünür kılmak, tematik eğilimleri belirlemek ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön vermektir. İçerik analizi yöntemi, özellikle belirli bir kavrama ya da konuya odaklanan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesinde oldukça işlevsel bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede, bu çalışmanın temel amacı, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı ve erişime açık olan, başlığında "kârlılık" ya da "profitability" kelimesi geçen lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle sistematik biçimde incelenmesidir. Tezlerin hangi yıllarda yazıldığı, hangi dillerde hazırlandığı, hangi üniversitelere ait olduğu, hangi ana bilim dallarında yürütüldüğü, danışman akademisyenlerin unvanları, tercih edilen araştırma yöntemleri ve kullanılan anahtar kelimeler gibi çeşitli boyutlar dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle yalnızca kârlılık konusundaki akademik üretimi değil, aynı zamanda bu üretimin yapısal özelliklerini ve yönelimlerini de ortaya koymaktadır. Araştırmanın kapsamı yalnızca erişime açık olan yüksek lisans ve doktora tezleriyle sınırlandırılmıştır. YÖK Tez Merkezi'nin gelişmiş tarama modülü kullanılarak, "tez adı" ve "içinde geçen" filtreleri aracılığıyla

“kârlılık” ve “profitability” anahtar kelimeleriyle sorgulama yapılmıştır. Fen, sosyal ve sağlık bilimleri alanları arasında “sosyal bilimler” kategorisi seçilerek kapsam daha da netleştirilmiştir. Bu çerçevede, YÖK Tez Merkezi’nde kayıtlı olan ve başlığında “kârlılık” ifadesi geçen toplam 168 tez belirlenmiş, bunlardan erişime açık olan 138 tez analiz için örneklem olarak kabul edilmiştir. Bu 138 tez, 1986-2024 yılları arasında yayımlanmış olup içerik analizi yöntemiyle yayın yılı, üniversite adı, tez dili, ana bilim dalı, tez danışmanı unvanı, araştırma yöntemi ve anahtar kelimeler gibi değişkenler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın özgün değeri, literatürde mevcut olan önemli bir araştırma boşluğunu doldurmasında yatar. Mevcut literatürde, doğrudan “kârlılık” kavramına odaklanarak hazırlanan lisansüstü tezlerin sistematik bir içerik analiziyle değerlendirilmesine yönelik kapsamlı bir çalışmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda yürütülen araştırma, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı ve erişime açık olan, başlığında “kârlılık” ya da “profitability” ifadelerini içeren tezlerin, belirli kategoriler doğrultusunda analiz edilmesini sağlamıştır. Böylelikle, kârlılık konusunun akademik alanda nasıl ele alındığına, kullanılan yöntemlere ve akademik yönelimlere ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunulmaktadır. Araştırmanın bir diğer özgün yanı, lisansüstü düzeydeki kârlılık temalı çalışmaların yöntemsel, dilsel, disiplinler ve kurumsal dağılımının sistematik olarak değerlendirilmiş olmasıdır. Özellikle, konunun akademik üretim süreçlerindeki yapısal ve metodolojik eğilimleri net biçimde ortaya konmuş, böylece ilgili alanda gelecekte yapılacak çalışmalara da rehberlik edecek önemli bir veri tabanı sağlanmıştır. Bu çalışma, “kârlılık” temalı akademik çalışmaların mevcut durumunu analiz ederek, konuya ilişkin akademik üretimin hem niceliksel hem de niteliksel gelişimine anlamlı bir katkı sağlar.

Bu çalışma, toplam beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, çalışmanın temel amacı, kârlılık kavramının önemi ve akademik çalışmalarda ele alınış biçimi detaylandırılmıştır. İkinci bölümde literatür incelemesi yapılmış, kârlılık konusunun kuramsal çerçevesi, sürdürülebilir büyüme ile ilişkisi ve mevcut akademik çalışmalar değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın modeli ve veriseti tanıtılarak, içerik analizi yöntemi ve kullanılan analiz teknikleri açıklanmıştır. Dördüncü bölüm, çalışmanın temel bulgularını içermekte olup tezlerin yıllara, dillere, üniversitelere, ana bilim dallarına, danışman unvanlarına, kullanılan yöntemlere ve anahtar kelimelere göre dağılımı ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Son bölümde ise araştırmanın sonuçları, literatürle karşılaştırmalı değerlendirmeleri ve önerileri yer almaktadır.

Literatür İncelemesi

Kârlılık, en temel tanımıyla, bir işletmenin elde ettiği toplam gelir ile yaptığı toplam gider arasındaki pozitif farkı ifade eder. Bu fark, işletmenin ekonomik anlamda değer üretip üretmediğinin bir göstergesi olarak değerlendirilir. Diğer bir ifadeyle, kârlılık işletmenin finansal performansını ve piyasa içindeki etkinliğini yansıtan temel bir ölçüttür. Ancak

kârlılığın yalnızca sayısal bir farktan ibaret olmadığı, işletmenin sürdürülebilir büyümesini mümkün kılan stratejik bir unsur olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Sürdürülebilirlik kavramı, bir işletmenin sadece bugünkü başarılarıyla değil, aynı zamanda uzun vadede varlığını sürdürebilme kapasitesiyle ilgilidir. Bu bağlamda sürdürülebilir büyüme, finansal kaynakların etkin kullanımı, operasyonel süreçlerin verimliliği ve paydaşlarla kurulan güçlü ilişkiler aracılığıyla gerçekleşir. Bir işletmenin süreklilik arz eden kârlılığı sağlayabilmesi için hem gelirlerini artırma yollarını geliştirmesi hem de giderlerini kontrol altında tutması gerekmektedir. Gelir artırımı, müşteri memnuniyeti sağlayarak ve sunulan ürün ya da hizmetlerin tercih edilebilirliğini koruyarak mümkündür. Diğer yandan gider yönetimi, kaynakların etkin ve verimli kullanımıyla birlikte kalite standardını bozmadan maliyetlerin minimize edilmesini gerektirir. Bu bağlamda sürdürülebilir kârlılık, yalnızca geçici bir başarı değil; uzun vadeli, istikrarlı ve krizlere karşı dayanıklı bir yapı oluşturma hedefidir. Zaman zaman ekonomik dalgalanmalar, sektörel krizler ya da dışsal şoklar işletmelerin finansal tablolarında olumsuz sonuçlara yol açabilir. Ancak, müşteri sadakati devam ettiği ve üretim kapasitesi sürdürülebildiği sürece bu tür geçici gerilemeler, işletmenin uzun vadeli hedeflerine ulaşmasına engel teşkil etmez. Uğurlu (2011) da bu durumu vurgulayarak, müşteri memnuniyetini esas alan ve maliyetlerini etkin yöneten işletmelerin stratejik hedeflerine ulaşma konusunda önemli avantajlar elde edeceğini belirtmektedir.

İşletmelerin en temel hedeflerinden biri olan kârlılık, uzun vadeli sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahiptir. Kâr oranlarının yüksek olması, şirketin büyümesini, yeni yatırımlar yapmasını ve organizasyonel gelişimini sürdürebilmesini sağlar. Bu nedenle, işletmeler stratejik planlarını oluştururken kârlılığı artıracak kararlar almaya büyük önem vermektedirler. Kârlılığın yalnızca mali tablolar açısından değil, organizasyonel davranışlar üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Yee ve arkadaşları (2008), yüksek kârlılığın müşteri memnuniyetini artırdığını ve çalışan motivasyonu üzerinde de olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Aynı şekilde Nkundabanyanga ve diğerleri (2020), istikrarlı bir kârlılığın işletmelerin ekonomik dalgalanmalara karşı daha dayanıklı hale gelmesine katkı sağladığını belirtmektedir. Bununla birlikte, kısa vadeli kâr artışlarına odaklanan işletmelerin uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerini tehlikeye atabileceği de unutulmamalıdır. Haessler (2020), kısa vadeli kazançları önceliklendiren stratejilerin, uzun vadeli değer üretimini sektöre uğratabileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle işletmelerin dengeli bir yaklaşım benimsemesi hem kısa vadeli performansı hem de uzun vadeli sürdürülebilirliği birlikte gözetmesi gerekmektedir. Küreselleşme, teknolojik dönüşüm ve dijitalleşme gibi süreçler, işletmelerin faaliyet gösterdiği ortamı sürekli olarak dönüştürmekte; bu da kârlılık konusunu daha da önemli ve karmaşık hale getirmektedir. Yeni pazarlara açılma, dijital iş modellerine geçiş, çevresel sürdürülebilirlik gibi değişkenler, kârlılığı etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bu değişkenlik, kârlılıkla ilgili akademik çalışmaların da daha kapsamlı, disiplinler arası ve güncel yaklaşımlarla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, kârlılıkla ilgili bilimsel literatürde önemli bir artış gözlenmektedir. Kârlılığın farklı

boyutlarını inceleyen çalışmalar, konuya çeşitli açılardan yaklaşmakta gerek kuramsal gerekse uygulamalı analizlerle literatüre katkı sunar. Bu çalışmalar içerisinde konu, tarih aralığı, ana bilim dalı ve araştırma türü gibi çeşitli kategorilerde sınıflandırmalar yapılmaktadır. Böylece, ilgili alanlardaki bilimsel gelişmelerin hangi temalarda yoğunlaştığı ve zaman içinde nasıl evrildiği anlaşılabilmektedir. Ancak literatürde, kârlılık konusunu doğrudan lisansüstü tezler üzerinden analiz eden ve bu alandaki akademik eğilimleri sistematik biçimde ortaya koyan çalışmaların sayıca yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Mevcut çalışmaların çoğu, genel olarak bilimsel dergilerde yayımlanan makalelere veya kongre bildirilerine odaklanmaktadır. Erdem ve Gezen (2014), turizm işletmelerine yönelik iş ilanlarının içerik analizi ile incelenmesini gerçekleştirmiştir. Dinç ve Atabay (2018), Türkiye’deki denetim literatürünü içerik analizi yöntemiyle değerlendirmiştir. Korkmaz ve Çetinkaya (2019) ise lojistik ve tedarik zinciri alanında yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini ortaya koymuştur. Benzer biçimde Aydın ve arkadaşları (2021), lojistik faaliyetleri konusundaki lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemiyle incelemiş; Kurtuldu (2022), güncel pazarlama konularını içerik analizine tabi tutmuştur. Şahin (2022), stratejik maliyet yönetimi ile ilgili olarak ulusal düzeyde yayımlanmış lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemiyle değerlendirmiştir. Yıldırım ve Çelikkaya (2022), iktisat alanında hazırlanmış doktora tezlerini bibliyometrik yöntemle analiz etmiştir. Erdoğan (2023), uluslararası pazarlama konusunu ele alan lisansüstü tezleri bibliyometrik analiz yoluyla incelemiş, Zeydan (2024) ise pazarlama alanında yapay zekâ üzerine gerçekleştirilen çalışmaları içerik analizi yöntemiyle değerlendirmiştir. Ayrıca Karakahya ve Marşap (2024), ihracat temalı doktora tezlerinin içerik analizini gerçekleştirmiştir.

Görüldüğü üzere araştırmacılar, farklı alanlarda hazırlanan lisansüstü ve doktora tezlerini içerik veya bibliyometrik analiz yöntemleriyle incelemiş olsa da doğrudan kârlılık temalı tezlerin kapsamlı ve geniş ölçekli bir analizini gerçekleştiren bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır.

Bu nedenle, bu çalışma; başlığında “kârlılık” veya “profitability” ifadesi geçen lisansüstü tezlerin sistematik bir biçimde içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesini amaçlayarak, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Böylece, kârlılık konusunun akademik düzlemde hangi yönleriyle ele alındığı, hangi alanlarda yoğunlaştığı ve ne tür yöntemlerle çalışıldığına ilişkin bütüncül bir tablo sunulması hedeflenmektedir. Elde edilecek veriler, yalnızca akademik bilgi üretimine değil, aynı zamanda uygulayıcılara ve politika yapıcılara da yol gösterici olabilecek niteliktedir.

Model ve Veriseti

Bu araştırmanın temel amacı, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olan ve tez başlığında “kârlılık” ya da “profitability” kelimesi geçen lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi suretiyle bu çalışmaların genel yapısının, tematik eğilimlerinin ve metodolojik özelliklerinin ortaya konulmasıdır. Böylece, ilgili alanda gelecekte yapılacak akademik çalışmalara yön gösterici bilgiler sunulması hedeflenmektedir.

Kârlılık konusu, işletmelerin sürdürülebilirliği, rekabet gücü, stratejik karar alma süreçleri ve genel finansal performansları açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de lisansüstü düzeyde gerçekleştirilen tez çalışmalarının bu konuya hangi perspektiften yaklaştığını anlamak, literatürün gelişimi açısından da önemli bir katkı sunacaktır. Veri toplama sürecinde YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin gelişmiş tarama modülü kullanılmıştır. “Tez adı” ve “içinde geçen” filtreleri aracılığıyla “kârlılık” ve “profitability” anahtar kelimeleriyle aramalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, tezlerin disiplinler dağılımını sınırlamak amacıyla “sosyal bilimler” alanı seçilmiştir. Böylece iktisat, işletme, maliye, muhasebe ve benzeri sosyal bilim disiplinlerine ait tezler çalışmanın kapsamına alınmıştır. Fen ve tıp ve sağlık bilimleri kapsam dışı bırakılarak araştırma odağı daraltılmış ve analiz süreci daha tutarlı hâle getirilmiştir.

Araştırmanın evrenini, YÖK Tez Merkezi’nde kayıtlı olup başlığında “kârlılık” ya da “profitability” kelimesi bulunan toplam 168 yüksek lisans ve doktora tezi oluşturmaktadır. Ancak çalışmanın örneklemini, erişime açık olan ve doğrudan kârlılık ile ilgili olan 138 yüksek lisans ve doktora tezi meydana getirmektedir. Bu bağlamda, araştırma 1986-2024 yılları arasında yayımlanan bu 138 tez üzerinde gerçekleştirilmiştir. İncelenen tezler; yayın yılı, ait olduğu üniversite, tez dili, ana bilim dalı, konusu, tez danışmanlarının akademik unvanı, kullanılan araştırma yöntemi ve anahtar kelimeler gibi değişkenler açısından sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu analiz sürecinde, tezlerde kullanılan yöntemsel yaklaşımlar, kuramsal çerçeveler, çalışmalarda ele alınan alt konular ve temalar ayrıntılı olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca yıllara göre dağılım incelenerek zaman içinde konunun akademik ilgide nasıl bir seyir izlediği de değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan içerik analizi yöntemi, nitel araştırma yöntemleri arasında en yaygın şekilde kullanılan analiz tekniklerinden biridir. İçerik analizi, belirli bir bağlamda üretilmiş yazılı, sözel veya görsel verilerin sistematik biçimde tanımlanması ve yorumlanmasına imkân tanıyan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizi; verilerin kodlanması, temalar oluşturulması ve bu temaların sistematik bir biçimde analiz edilmesi süreçlerini kapsar. Bu yöntem, özellikle literatür taramalarında, doküman analizlerinde ve akademik metinlerin sistematik incelemesinde etkin biçimde kullanılmaktadır (Hsieh–Shannon, 2005: 1280).

Bununla birlikte çalışmada, nicel içerik analizi yöntemi de kullanılmıştır. Nicel içerik analizi, yazılı belgelerin görünür yüzeylerine odaklanarak belirli kavramların ya da anahtar kelimelerin kaç defa tekrarlandığını sayısal olarak tespit etmeye dayanır. Ayrıca bu yöntem, belirli bir metindeki sözcüklerin sıklığını belirleyerek anlamlı örüntüler ortaya çıkarma amacını taşır (Stemler, 2001: 140). Nicel içerik analizinde en sık kullanılan strateji, açık kodlama yöntemidir. Bu yaklaşımda araştırmacı, metnin doğrudan görünen içeriğini belirli kategorilere ayırarak analiz eder. Böylece tekrarlayan temalar, vurgulanan konular ve kullanılan metodolojiler gibi unsurlar somut biçimde ortaya konur (Metin–Ünal, 2022: 277). Bu bağlamda çalışmada tercih edilen içerik analizi yöntemi, lisansüstü tezlerin sistematik ve kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine yönelik olarak oldukça uygun bir yöntemdir. İçerik analizi, literatürde mevcut akademik üretimlerin belirli temalar ve kategoriler etrafında

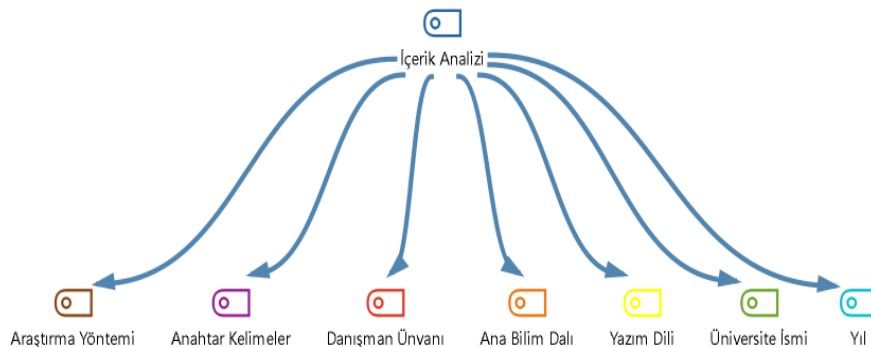
incelenmesine olanak tanıyan bir tekniktir. Bu yöntem sayesinde, tezlerin konuları, disiplinleri, kullanılan yöntemler ve yönelimler nicel ve nitel açılardan ayrıntılı bir şekilde incelenebilmekte, dolayısıyla ilgili akademik literatürün mevcut durumuna ilişkin geniş kapsamlı ve bütüncül bir bakış sağlanabilmektedir (Özekenci, 2022: 45) Ayrıca içerik analizi yönteminin sistematik olması, araştırma sürecinde verilerin tutarlı ve karşılaştırılabilir biçimde kodlanmasına, temaların güvenilir biçimde tanımlanmasına ve sonuçların doğrulanabilir olmasına imkân tanımaktadır (Ültay, vd., 2021: 190). Bu bağlamda içerik analizi yöntemi, çalışmanın temel amacına ve literatür boşluğunu doldurma hedefine ulaşmada son derece işlevsel ve uygun bir seçim olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca tezlerde kullanılan anahtar kelimeler Maxqda 2022 Analytics Pro programı aracılığıyla analiz edilmiş ve kelime bulutu oluşturulmuştur. Bu çalışmada, başlığında “kârlılık” kelimesi bulunan doktora tezlerine ilişkin belirlenen araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- Tez başlığında “kârlılık” kelimesi geçen tezlerin yıllara göre dağılımı ne şekildedir?
- Tez başlığında “kârlılık” kelimesi geçen tezlerin üniversitelere göre dağılımı ne şekildedir?
- Tez başlığında “kârlılık” kelimesi geçen tezlerin yazım diline göre dağılımı ne şekildedir?
- Tez başlığında “kârlılık” kelimesi geçen tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı ne şekildedir?
- Başlığında “kârlılık” kelimesi yer alan tezler, kullanılan araştırma yöntemleri açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Başlığında “kârlılık” kelimesi bulunan tezler, danışman akademisyenlerin unvanlarına göre nasıl dağılım göstermektedir?
- Tez başlığında “kârlılık” kelimesi geçen tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı ne şekildedir?

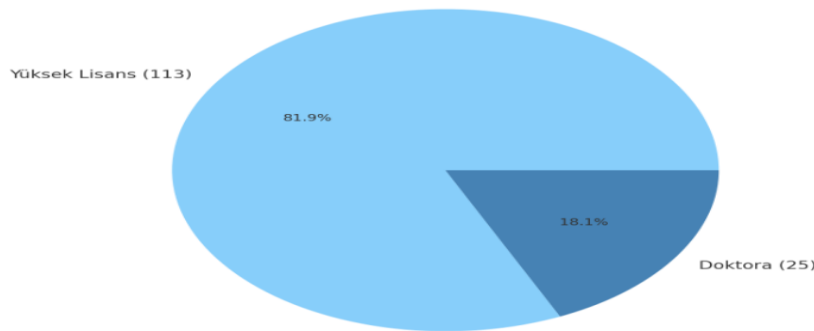
Bulgular

Çalışmada ilk olarak kârlılık konusu ile ilgili temalar belirlenmiş ve temalara ilişkin kod ve alt kod modeli oluşturulmuştur. Tablo 1’de bu kodlar yer almaktadır.

Şekil 1. Temalara ilişkin hiyerarşik kod-alt kod modeli

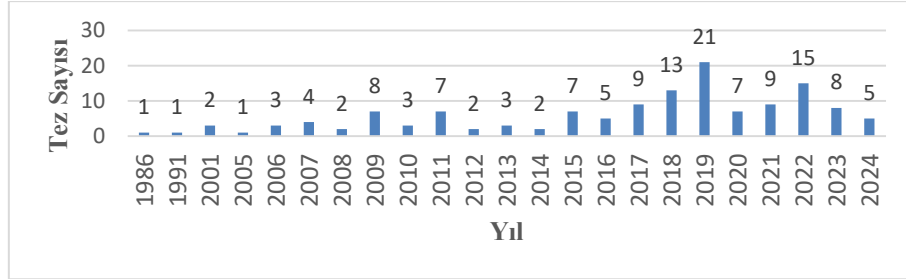
Kârlılık konusu üzerine hazırlanmış lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde, bu alandaki akademik üretimin büyük ölçüde yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. İncelenen 138 tezdten %81,9'unun yüksek lisans tezlerinden oluştuğu, buna karşın yalnızca %18,1'inin doktora düzeyinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Sayısal olarak ifade etmek gerekirse, bu alanda hazırlanan tezlerin 113'ü yüksek lisans, 25'i ise doktora tezi niteliğindedir. Bu durum, kârlılık konusunun lisansüstü eğitim düzeyinde daha çok yüksek lisans öğrencileri tarafından ele alındığını, doktora düzeyinde ise görece daha sınırlı sayıda çalışmanın yapıldığını göstermektedir. Yüksek lisans tezlerinin sayıca fazlalığı, konunun akademik dünyada ilgi gördüğünü ancak henüz derinlemesine araştırmalara yeterince taşınmadığını da işaret edebilir. Bu bağlamda, doktora düzeyindeki tez sayısının azlığı, kârlılık konusunun ileri düzeyde teorik ve metodolojik çerçevede işlenmesine yönelik daha fazla akademik çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Söz konusu dağılım, aynı zamanda üniversitelerde kârlılık temasının hangi akademik kademelerde daha yoğun ele alındığını anlamak açısından da önemlidir. Lisansüstü tezlerin bu türsel dağılımına ilişkin görsel veriler, çalışmanın ilgili bölümünde yer alan Grafik 1'de detaylı biçimde sunulmaktadır.

Grafik 24. Tezlerin türlerine göre dağılımı

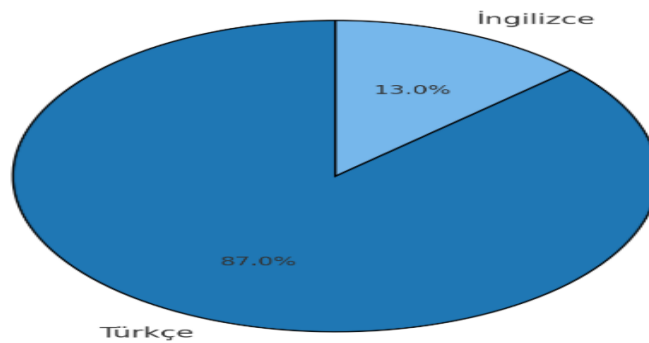
Grafik 2'de yer alan verilere göre, kârlılık konusunu ele alan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımında özellikle son on yıllık dönemde belirgin bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. Her ne kadar 2012, 2016 ve 2020 yıllarında tez sayılarında görece bir azalma yaşanmış olsa da genel eğilim, kârlılıkla ilgili akademik çalışmaların zaman içerisinde artan bir ivme kazandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, özellikle işletmelerin sürdürülebilirlik, verimlilik, rekabet gücü gibi kavramlara artan ilgisinin akademik yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir. Son on yıl özelinde incelendiğinde, bu dönemde kârlılık temalı lisansüstü tez sayısında anlamlı bir yoğunlaşma olduğu dikkat çekmektedir. Bu artış, konunun gerek kuramsal gerekse uygulamalı düzeyde araştırmacılar tarafından daha fazla önemsendiğini ve çalışmalara konu edildiğini göstermektedir. Özellikle 2019 yılında kaydedilen 21 tez ile bu yıl, incelenen dönem içinde en fazla kârlılık temalı tez yazılan yıl olarak öne çıkmaktadır. Bu veri, kârlılık kavramının hem akademik çevrelerde hem de işletme uygulamaları açısından güncelliğini koruduğunu ve daha derinlemesine analizlere konu olmaya başladığını ortaya koymaktadır. Bu artış eğilimi, aynı zamanda yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü çalışmaların sektörel

gereksinimlere ve güncel ekonomik gelişmelere paralel olarak şekillendiğini de göstermektedir. Kârlılık üzerine yapılan bu yoğun akademik üretim, ilerleyen dönemlerde literatürün daha da zenginleşmesine ve disiplinler arası çalışmaların gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Grafik 2. Tezlerin yıllara göre dağılımı

Lisansüstü tezlerin yazım dillerine göre dağılımı incelendiğinde, büyük bir çoğunluğun Türkçe olarak kaleme alındığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre tezlerin %87'si Türkçe, %13'ü ise İngilizce yazılmıştır. Ancak bu veri aynı zamanda, kârlılık alanındaki tezlerin uluslararası akademik camiayla paylaşım potansiyelinin sınırlı kaldığına da işaret etmektedir. İngilizce yazılmış tezlerin oranının düşük olması, bu alanda yapılan çalışmaların uluslararası görünürlüğünü ve bilimsel etkileşim düzeyini azaltabilir. Bu bağlamda, gelecekte kârlılık konulu lisansüstü tezlerin daha fazla sayıda İngilizce olarak hazırlanması, uluslararası akademik çevrelerle bilgi alışverişini artırmak ve literatüre daha güçlü katkılar sunmak açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Ayrıca bu tür bir yönelim, Türkiye’de yürütülen akademik çalışmaların küresel ölçekte karşılaştırılabilirliğini de artıracaktır. Söz konusu dağılım, kârlılık konusundaki akademik çalışmaların ağırlıklı olarak Türkçe yürütüldüğünü göstermektedir. Bu durum, çalışmanın evrenini oluşturan tezlerin Türkiye’deki üniversitelerde hazırlandığı dikkate alındığında oldukça doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Grafik 3. Tezlerin yazım diline göre dağılımı

Tablo 1’de, kârlılık konusunu ele alan lisansüstü tezlerin yayınlandıkları üniversitelere ve yazım dillerine göre dağılımı detaylı olarak sunulmaktadır. İncelenen tezler, Türkiye genelinde 66 farklı üniversitede hazırlanmış olup bu tezler yalnızca iki dilde, Türkçe ve İngilizce olarak yazılmıştır. Bu durum, çalışmanın geniş bir kurumsal yelpazeye yayıldığını ve birçok üniversitenin kârlılık temalı araştırmalara katkı sunduğunu göstermektedir. Tablo

1'e bakıldığında, en fazla sayıda tez Marmara Üniversitesi'nde hazırlanmıştır. Bu üniversiteyi sırasıyla Çukurova Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve İstanbul Aydın Üniversitesi takip etmektedir. Söz konusu dört üniversite toplamda 33 tez ile tüm tezlerin yaklaşık %24'ünü oluşturmaktadır. Bu bulgu, belirli üniversitelerin kârlılık konusuna akademik düzeyde daha fazla eğildiğini ve bu alanda bilgi üretiminde öncü rol üstlendiklerini göstermektedir.

Dikkat çeken bir diğer bulgu, İngilizce yazılmış tezlerin yalnızca 14 farklı üniversitede hazırlandığıdır. Bu durum, yabancı dilde akademik üretimin belirli üniversitelerde yoğunlaştığını, dolayısıyla dil tercihlerinde kurumsal farklılıkların belirleyici olabildiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular hem üniversitelerin akademik yönelimleri hem de dilsel tercihler açısından kârlılık konulu tezlerin mekânsal ve dilsel çeşitliliğini ortaya koymakta; ayrıca gelecekte yürütülecek tez çalışmalarında üniversite ve dil tercihleri bakımından bir referans niteliği taşımaktadır.

Tablo 1. Tezlerin üniversitelere ve yazım diline göre dağılımı

No	Üniversite	Yazım Dili		No	Üniversite	Language	
		Türkçe	İng.			Türkçe	İng.
1	Marmara Üniversitesi	12		34	Mustafa Kemal Üniversitesi	1	
2	Çukurova Üniversitesi	7	1	35	Gümüşhane Üniversitesi	1	
3	Karadeniz Teknik Üniversitesi	6		36	Çağ Üniversitesi	1	
4	İstanbul Aydın Üniversitesi	4	3	37	İstanbul Arel Üniversitesi	1	
5	Bahçeşehir Üniversitesi	4	3	38	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1	
6	İstanbul Ticaret Üniversitesi	5		39	İnönü Üniversitesi	1	
7	İstanbul Üniversitesi	4		40	Atatürk Üniversitesi	1	
8	Dokuz Eylül Üniversitesi	4		41	Yaşar Üniversitesi	1	
9	Aksaray Üniversitesi	4		42	Gaziantep Üniversitesi	1	
10	İstanbul Okan Üniversitesi	3	1	43	Anadolu Üniversitesi		1
11	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	3		44	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	1	
12	Gazi Üniversitesi	2		45	İstanbul Teknik Üniversitesi	1	
13	Başkent Üniversitesi	3		46	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1	
14	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2		47	Atatürk Üniversitesi	1	
15	İstanbul Gelişim Üniversitesi	2	1	48	Gebze Teknik Üniversitesi		1
16	K. Maraş Sütçü İmam Üniversitesi	3		49	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	1	
17	Uludağ Üniversitesi	1		50	Afyon Kocatepe	1	

				Üniversitesi	
18	Hacettepe Üniversitesi	1	51	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1
19	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	2	52	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
20	Sakarya Üniversitesi	2	53	Altınbaş Üniversitesi	1
21	Süleyman Demirel Üniversitesi	2	54	Kırklareli Üniversitesi	1
22	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2	55	İstanbul Bilgi Üniversitesi	1
23	Okan Üniversitesi	2	56	Kadir Has Üniversitesi	1
24	Yeditepe Üniversitesi	2	57	Hitit Üniversitesi	1
25	Kastamonu Üniversitesi	2	58	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1
26	Kocaeli Üniversitesi	2	59	Maltepe Üniversitesi	1
27	Ankara H. B. Veli Üniversitesi	2	60	Ege Üniversitesi	1
28	Gazi Üniversitesi	1	61	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	1
29	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	62	Galatasaray Üniversitesi	1
30	Selçuk Üniversitesi	1	63	Çankırı Karatekin Üniversitesi	1
31	Adnan Menderes Üniversitesi	1	64	Türk-Alman Üniversitesi	1
32	Işık Üniversitesi	2	65	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1
33	Karaman. Mehmetbey Üniversitesi	1	66	Kırıkkale Üniversitesi	1

Tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı Tablo 2'de detaylı olarak sunulmakta olup, elde edilen veriler kârlılık konusundaki lisansüstü tezlerin belirli akademik alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir. En fazla sayıda tez, 91 adetle işletme ana bilim dalında yazılmıştır. Bunu 12 tez ile bankacılık ve finans, 9 tez ile iktisat ana bilim dalları takip etmektedir. Bu üç alan birlikte değerlendirildiğinde, toplam 112 tez ile tüm tezlerin yaklaşık %81,1'ine karşılık gelmektedir. Bu bulgu, kârlılık konusunun ağırlıklı olarak işletmecilik ve ekonomi eksenli disiplinlerde ele alındığını ve bu alanların konuya ilişkin akademik üretimde merkezî bir konumda yer aldığını ortaya koymaktadır. İşletme, iktisat, finans ve bankacılık gibi klasik sosyal bilim alanlarının dışında, farklı disiplinlerde de kârlılık temalı tez çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Örneğin; turizm işletmeciliği ve otelcilik, denizcilik işletmeleri yönetimi, sağlık yönetimi, sağlık kuruluşları yöneticiliği, insan kaynakları yönetimi ve sanayi-teknoloji yönetimi gibi daha spesifik ve uygulamalı alanlarda da kârlılık olgusuna odaklanan tezlerin hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, kârlılığın sadece genel işletme perspektifinde değil, aynı zamanda sektörel ve kurumsal düzeyde de önemli bir araştırma konusu olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, tezlerin ana bilim

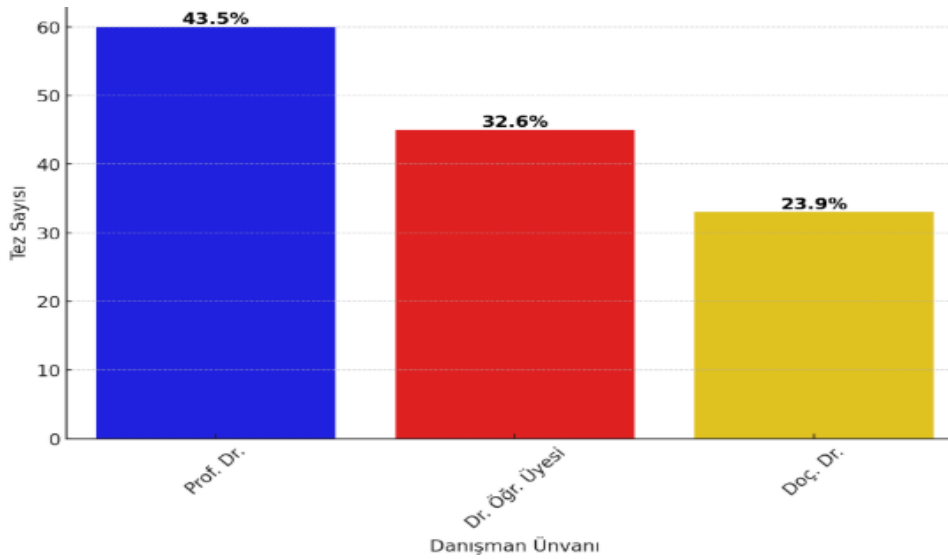
dallarına göre dağılımı hem kârlılık kavramının akademik yansımalarını hem de bu konunun hangi alanlarda daha yoğun olarak araştırıldığını ortaya koymakta, ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalarda disiplinler arası iş birliklerine zemin hazırlayacak önemli bir referans oluşturmaktadır.

Tablo 2. Tezlerin ana bilim dalına göre dağılımı

Ana Bilim Dalı	Adet	Yüzde	Ana Bilim Dalı	Adet	Yüzde
İşletme Ana Bilim Dalı	91	0,65942	Sermaye Piyasaları ve Finans Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı	12	0,08696	Uluslararası Ticaret ve Finansman Ana Bilim Dalı	1	0,00725
İktisat Ana Bilim Dalı	9	0,06522	Muhasebe ve Finansal Yönetim Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Finans Ana Bilim Dalı	5	0,03623	İnsan Kaynakları Yönetimi Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Bankacılık Ana Bilim Dalı	3	0,02174	Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Ekonometri Ana Bilim Dalı	3	0,02174	Sanayi ve Teknoloji Yönetimi Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Muhasebe ve Finansman Ana Bilim Dalı	2	0,01449	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı	1	0,00725
İşletme Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	0,00725	Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Ekonomi Finans Ana Bilim Dalı	1	0,00725	Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Uluslararası Finans Ana Bilim Dalı	1	0,00725	Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği Ana Bilim Dalı	1	0,00725
Toplam:				138	100

Araştırma kapsamında incelenen 138 lisansüstü tezde yer alan danışman akademisyenlerin unvan dağılımı, sadece akademik rehberlik açısından değil, aynı zamanda danışmanların sahip oldukları mesleki deneyim düzeyini yansıtması bakımından da önemli bir veri olarak değerlendirilmektedir. Bu dağılıma ilişkin ayrıntılı bilgiler Grafik 4'te görsel olarak sunulmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, tezlerin büyük bir çoğunluğu Prof. Dr. unvanına sahip akademisyenler danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Toplam 138 tezin

60'ında Prof. Dr., 45'inde Dr. Öğr. Üyesi (eski unvanıyla Yrd. Doç. Dr.) ve 33'ünde ise Doç. Dr. unvanlı öğretim üyeleri danışman olarak yer almıştır. Bu durum, kârlılık konusunun akademik rehberlik sürecinde daha çok kıdemli ve deneyimli öğretim üyeleri tarafından yönlendirildiğini göstermektedir. Prof. Dr. unvanına sahip danışmanların bu alandaki ağırlığı, hem tezlerin bilimsel kalitesine katkı sağlaması açısından hem de konunun akademik ciddiyetle ele alındığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu dağılım aynı zamanda, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin kârlılık gibi uygulamalı yönü yüksek bir konuda çalışırken daha çok deneyimli danışmanları tercih ettiklerini ya da üniversitelerin bu yönde bir danışman atama eğilimi içinde olduklarını düşündürmektedir. Öte yandan, Dr. Öğr. Üyesi ve Doç. Dr. unvanlı akademisyenlerin de sayıca azımsanmayacak düzeyde tez danışmanlığı üstlendikleri görülmektedir. Bu da akademik üretimin farklı kıdem seviyelerindeki öğretim üyeleri tarafından dengeli biçimde yürütüldüğünü göstermektedir. Danışman unvanlarına ilişkin bu dağılım, hem akademik yönlendirme sürecinin niteliği hakkında fikir vermekte hem de üniversitelerdeki danışmanlık yapılanmasının konu bazlı eğilimlerini ortaya koymaktadır. Gelecekte, bu tür veriler; akademik yönlendirme politikalarının şekillendirilmesi, tez danışmanlarının desteklenmesi ve alan bazlı uzmanlaşmanın teşviki açısından yol gösterici olabilir.

Grafik 4. Danışman ünvanına göre tezlerin dağılımı

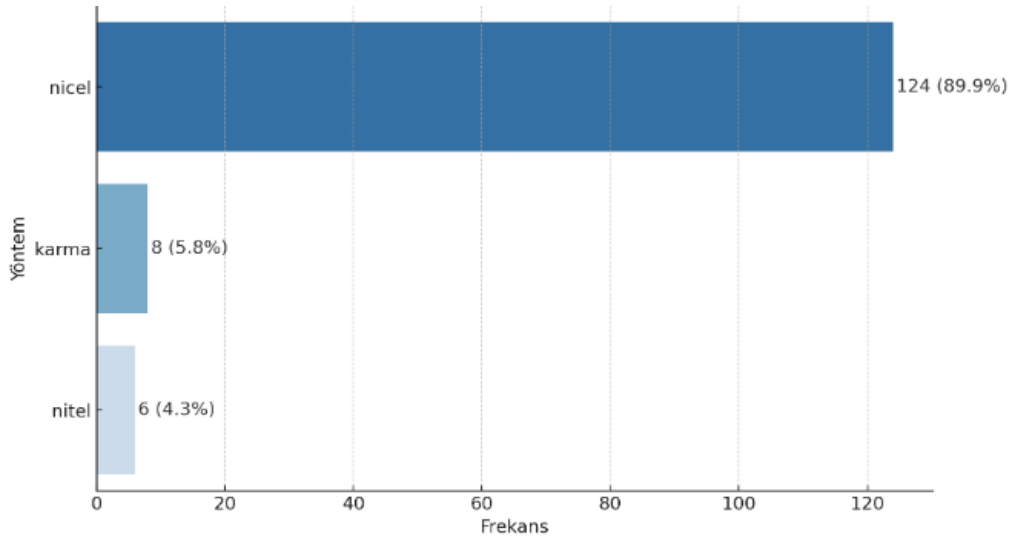
Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin tekrar sıklığına dayalı olarak oluşturulan kod bulutu, Şekil 2'de görsel olarak sunulmuştur. Bu analiz, lisansüstü tezlerin tematik odaklarını ve kurgusal yönelimlerini anlamak açısından önemli bir kaynak niteliğindedir. Başlığında “kârlılık” kelimesi geçen tezlerin anahtar kelimeleri üzerinden yapılan değerlendirmede, özellikle “kârlılık”, “kârlılık analizi”, “banka”, “bankacılık”, “Borsa İstanbul” ve “çalışma sermayesi” gibi kavramların ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, tez çalışmalarının yalnızca kârlılık kavramının genel çerçevesiyle değil, aynı zamanda bu kavramın finansal yapılar, sermaye piyasaları ve işletme sermayesi yönetimi gibi alt başlıklarla da ilişkilendirilerek ele alındığını göstermektedir. Özellikle “Borsa İstanbul” ve

“çalışma sermayesi” gibi özgün anahtar kelimelerin sıklıkla kullanılması, kârlılık analizlerinin uygulamalı bir çerçevede ve ülke ekonomisine özgü bağlamlarla ilişkilendirildiğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, “banka” ve “bankacılık” kavramlarının öne çıkması, kârlılık konusunun en fazla araştırıldığı sektörlerden birinin finans sektörü olduğunu göstermektedir. Bu durum, bankacılık alanındaki kârlılık unsurlarının akademik olarak sıkça incelendiğini ve bu sektörün analizlere elverişli veri yapısı ile öncelikli çalışma alanı hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 2. Tezlerde kullanılan anahtar kelimelere ilişkin kelime bulutu

Kârlılık konusunu ele alan 138 lisansüstü tez, araştırma yöntemi açısından incelendiğinde büyük ölçüde nicel yaklaşımların tercih edildiği görülmektedir. Elde edilen verilere göre, tezlerin 124’ü (%89,8) nicel yöntemle, 8’i (%5,8) karma yöntemle ve yalnızca 6’sı (%4,4) nitel yöntemle hazırlanmıştır. Bu dağılım, tez çalışmalarında ağırlıklı olarak sayısal verilerle desteklenen, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir sonuçlar üretmeye odaklanan araştırma modellerinin benimsendiğini ortaya koymaktadır. Nicel yönetime yönelik bu yüksek oran, kârlılık gibi finansal temelli bir kavramın ölçümsel ve analiz edilebilir doğasıyla da doğrudan ilişkilidir. Nitel çalışmaların sınırlı sayıda olması, konuya daha çok veri temelli yaklaşım sergilendiğini; kuramsal, yorumlayıcı ya da derinlemesine analizlerin ise görece daha az tercih edildiğini göstermektedir. Karma yöntemle hazırlanan çalışmaların varlığı ise, son yıllarda kârlılık konusuna hem nicel hem de nitel perspektiften bakma eğiliminin yavaş da olsa geliştiğine işaret etmektedir. Grafik 5’te gösterilen araştırma yöntemi dağılımına paralel olarak, analiz teknikleri incelendiğinde en çok tercih edilen yöntemlerin panel veri analizi, regresyon analizi ve nedensellik testleri olduğu gözlemlenmektedir. Bu tekniklerin kullanımı, tezlerde nedensel ilişkilerin test edilmesine, değişkenler arasındaki ilişkilerin sayısal olarak ortaya konulmasına ve zaman serisi analizlerinin gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

Grafik 5. Araştırma yöntemine göre lisansüstü tezlerin dağılımı

Sonuç

Bu çalışma, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı ve erişime açık olan, başlığında “kârlılık” ya da “profitability” ifadesi geçen lisansüstü tezlerin tematik, yöntemsel ve yapısal yönlerden içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesini amaçlamıştır. Geniş bir tarihsel aralık olan 1986-2024 yıllarını kapsayan bu araştırma, Türkiye’de kârlılık konusuna yönelik akademik üretimin niteliğini, niceliğini ve yönelimlerini ortaya koyarak, konuya ilişkin literatürdeki sistematik boşluğu doldurmayı hedeflemiştir. Araştırma, yalnızca YÖK Ulusal Tez Merkezi’ne kayıtlı ve erişime açık olan tezlerle sınırlı tutulmuş; başlık düzeyinde “kârlılık” ifadesini içeren çalışmalar seçilmiş ve sosyal bilimler alanındaki tezler analiz kapsamına alınmıştır.

Araştırmada içerik analizi yöntemi benimsenmiş, verilerin görselleştirilmesi için Maxqda 2022 Analytics Pro yazılımından yararlanılmıştır. Nitel içerik analizinin yanı sıra, tezlerde kullanılan yöntemlerin dağılımı, anahtar kelimelerin sıklığı ve danışman akademisyenlerin unvanları gibi unsurların sayısal değerlendirmesiyle nicel içerik analizine de yer verilmiştir. Analiz sürecinde, tezlerin yayımlandığı yıllar, yazım dilleri, bağlı oldukları üniversiteler, ana bilim dalları, araştırma yöntemleri ve anahtar kelimeleri gibi değişkenler temel alınmıştır. Çalışmanın temel bulgularına bakıldığında, kârlılık konulu tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı (%81,9), doktora düzeyindeki tezlerin ise oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu bulgu, kârlılık konusunun daha çok giriş düzeyde akademik bir ilgi alanı olarak ele alındığını, derinlemesine teorik ve disiplinler arası çalışmaların ise henüz yeterince gelişmediğini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda, doktora düzeyinde daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ve ileri düzeyde yöntemsel çeşitliliğin artırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Tezlerin yazım diline bakıldığında, %87’sinin Türkçe, %13’ünün ise İngilizce olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Bu veri, akademik üretimin büyük oranda ulusal ölçekte kaldığını ve uluslararası düzeyde paylaşımın sınırlı olduğunu göstermektedir. Uluslararası görünürlüğün artırılması

açısından, İngilizce yazılmış tez sayısının artırılması gereklidir. Böylece Türkiye’de üretilen akademik bilginin küresel literatürle daha yoğun etkileşim içinde olması sağlanabilir. Akademik danışmanlık açısından değerlendirildiğinde, tezlerin çoğunlukla Prof. Dr. unvanlı öğretim üyeleri tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Bu durum, kârlılık konusunun akademik ciddiyetle ele alındığını göstermektedir. Bununla birlikte, Doç. Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi düzeyindeki danışmanların da sayıca dikkate değer bir oranda sürece katkı sağladıkları anlaşılmaktadır. Ana bilim dalları açısından değerlendirildiğinde, tezlerin büyük kısmının işletme, bankacılık-finance ve iktisat alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Toplam tezlerin %81’inden fazlası bu üç ana bilim dalında yazılmıştır. Bu dağılım, kârlılık konusunun temelde ekonomik ve finansal bakış açısıyla ele alındığını; daha nadir olarak disiplinler arası perspektiflerle değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle sağlık yönetimi, insan kaynakları, denizcilik işletmeleri gibi alanlarda yazılmış az sayıda tez, bu çeşitliliğin başlangıç düzeyinde kaldığını göstermektedir. Yöntemsel açıdan en dikkat çekici bulgu, tezlerin büyük çoğunluğunun (%89,8) nicel yöntemle hazırlanmış olmasıdır. Bu durum, kârlılık gibi ölçülebilir ve finansal verilerle analiz edilebilen bir konunun, doğal olarak sayısal verilere dayalı yöntemlerle çalışıldığını göstermektedir. Nitel ve karma yöntemlerin sınırlı sayıda kullanılmış olması, bu alandaki metodolojik çeşitliliğin artırılması gerektiğini düşündürmektedir. Özellikle kârlılığın sektörel yansımalarının, çalışan memnuniyeti, liderlik yapısı veya kurumsal kültür gibi yumuşak değişkenlerle etkileşimini inceleyen çalışmalara ihtiyaç olduğu açıktır. Anahtar kelime analizinde en çok “kârlılık”, “kârlılık analizi” ve “bankacılık” terimlerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, kârlılığın çoğunlukla finansal analiz, performans değerlendirme ve banka sektörüyle ilişkilendirilerek çalışıldığını göstermektedir. Ayrıca “Borsa İstanbul” ve “çalışma sermayesi” gibi daha teknik terimlerin sıklıkla kullanılması, konunun uygulamalı analizler çerçevesinde ele alındığını işaret etmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da dikkate alınmalıdır. Öncelikle analiz yalnızca başlığında “kârlılık” ifadesi geçen tezlerle sınırlı tutulmuştur. İçeriğinde kârlılığı kapsamlı biçimde ele alan ancak başlık düzeyinde bu ifadeyi barındırmayan tezler bu çalışma kapsamı dışında kalmıştır. Ayrıca yalnızca erişime açık olan tezlerin incelenmiş olması, evrenin daralmasına neden olmuş ve temsil gücünü sınırlandırmıştır. Bu bağlamda, kapalı erişimli tezler üzerinde de benzer bir çalışma yapılması, daha kapsayıcı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

Literatürle karşılaştırıldığında, bu çalışmanın ortaya koyduğu bulgular daha önce yapılmış içerik analizi çalışmalarını doğrular niteliktedir. Örneğin, Dinç-Atabay (2018) ya da Yıldırım-Çelikkaya (2022) gibi araştırmalarda da benzer şekilde tezlerin yoğunlaştığı alanların işletme ve ekonomi odaklı olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu çalışma, yalnızca “kârlılık” teması etrafında kurgulanmış lisansüstü tezleri sistematik biçimde ele almasıyla literatürdeki önceki çalışmalardan ayrılmakta ve özgün bir katkı sunmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında şu öneriler sunulabilir: İlk olarak disiplinler arası çalışmaların artırılması gerekli görülmüştür. Kârlılık, sadece finansal bir mesele değil; aynı

zamanda organizasyonel yapı, liderlik, stratejik yönetim ve hatta çevresel faktörlerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, daha fazla disiplinler arası çalışma yapılması uygun görülmüştür. İkinci olarak yöntemsel çeşitlilik sağlanmalıdır. Nitel ve karma yöntemlerin daha fazla kullanılması, kârlılık konusunun yalnızca sayısal değil, yapısal ve davranışsal yönlerinin de anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Üçüncü olarak bu alanda İngilizce tez sayısı artırılmalıdır. Uluslararası görünürlük açısından, tezlerin İngilizce olarak yazılması teşvik edilmeli; bu yönde teşvik edici politikalar geliştirilmeli, editoryal destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma, kârlılık konusunun Türkiye’de lisansüstü düzeyde nasıl ele alındığını kapsamlı bir şekilde ortaya koymakta ve mevcut literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Elde edilen bulgular, akademik çevrelerin kârlılık konusuna artan ilgisini belgelemekle kalmayıp, bu ilginin hangi temalar etrafında şekillendiğini de göstermektedir. Bu yönüyle araştırma hem mevcut literatürün güncellenmesine hem de yeni araştırma alanlarının belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, çalışmada önerilen politika ve stratejiler, üniversitelerin akademik üretim kapasitesini geliştirmeye ve işletmelerin stratejik karar alma süreçlerine ışık tutmaya adaydır. Akademik bilgi üretiminin bu şekilde sistematik biçimde izlenmesi ve değerlendirilmesi hem üniversiteler hem de özel sektör için değerli bir yol haritası niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

- Aydın, Hatice vd., “Lojistik ve Faaliyetleri Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi”, *Journal of Management and Economics Research* 19(1) (2021), 288–303.
- Çalışkan Nemli, Esra. *İşletme Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2021.
- Dinç, Engin–Atabay, Esra, “Türkiye’deki Denetim Literatürünün İçerik Analizi 2007–2016”, *Muhasebe ve Denetim Bakış* 17(53) (2018), 101–114.
- Erdem, Barış–Gezen, Tuba, “Turizm İşletmelerine Yönelik İş İlanlarının İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* 10(21) (2014), 19–42.
- Erdoğan, Uğur, “Uluslararası Pazarlama Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 58(3) (2023), 2249–2261.
- Haessler, Philipp, “Strategic Decisions Between Short-Term Profit and Sustainability”, *Administrative Sciences* 10(3) (2020), 63. <https://doi.org/10.3390/admsci10030063>.
- Hsieh, Hsiu-Fang – Shannon, Sarah, “Three Approaches to Qualitative Content Analysis”, *Qualitative Health Research* 15(9) (2005), 1277–1288.
- Karakahya, Bestami–Marşap, Beyhan, “YÖK Ulusal Tez Merkezi’ne Kayıtlı Doktora Tezlerinin İhracat Başlığı Bağlamında İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi”, *Politik Ekonomik Kuram* 8(3) (2024), 637–648.

- Korkmaz, İbrahim-Halil-Çetinkaya, Cihan, "Post-Graduate Thesis on Logistics and Supply Chain in Turkey: A Bibliometric Analysis", *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 18(1) (2019), 479–493.
- Kurşunmaden, Fatih-İbrahim-Bedük, Aykut, "A Bibliometric Analysis of the Studies in 2019 And 2020 on Positive Organizational Behavior", *JBFE* 6(1) (2023), 13–22.
- Kurtuldu, Günay-Dolaskan, Begüm, "Güncel Pazarlama Konularının İçerik Analizi", *Paradigma: İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi* 11(2) (2022), 40–55.
- Madura, Jeff. *Introduction to Business* Mason. OH: Thomson South-Western, 4th ed., 2007.
- Metin, Osman-Ünal, Şükriye, "İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22(Özel Sayı 2) (2022), 273–294.
- Nkundabanyanga, Stephen-Korutaro vd., "Firm Characteristics, Innovation, Financial Resilience and Survival of Financial Institutions", *Journal of Accounting in Emerging Economies* 10(1) (2020), 48–73.
- Özekenci, Emre-Kadir, "Uluslararası Ticaret ve Yeşil Lojistik Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi: Ulusal Tez Merkezi Örnekleme", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24(Özel Sayı) (2022), 238–266.
- Say, Servet, "Bibliometric Analysis of Studies On Corporate Social Responsibility and Profitability", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi* 30(1) (2023), 151–166.
- Stemler, Steve, "An Overview of Content Analysis", *Practical Assessment, Research & Evaluation* 7(17) (2001), 137–146.
- Şahin, Dilek, "Stratejik Maliyet Yönetimi ile İlgili Ulusal Alanda Yayınlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma", *İşletme Araştırmaları Dergisi* 14(3) (2022), 2061–2078.
- Şimşek, Mehmet Şerif-Çelik, Adnan. *İşletme Bilimine Giriş*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları, 19. Baskı, 2012.
- Tuncer, Doğan-Ayhan, Doğan Yaşar-Varoğlu, Demet. *Genel İşletmecilik Bilgileri*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018.
- Uğurlu, Kaplan, "Kârlı ve Sürdürülebilir Büyümede Pazar Bölümlendirmesinin Rolü: Konaklama Sektörü Üzerine Bir Çalışma", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 3(2) (2011), 155–165.
- Ültay, Eser vd., "Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi", *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* (10) (2021), 188–201.
- Yee, Rachel-W. vd., "The Impact of Employee Satisfaction on Quality and Profitability in High-Contact Service Industries", *Journal of Operations Management* 26(5) (2008), 651–668.

Yıldırım, Suat-Çelikkaya, Süha, “Türkiye’de İktisat Alanında Hazırlanmış Olan Doktora Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (44) (2022), 251–284.

Zeydan, İlknur, “Pazarlamada Yapay Zekâ Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi”, *Karaelmas Sosyal Bilimler Dergisi* 2(1) (2024), 1–11.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırma tamamen özgün olup, %100 yazara ait bir çalışmadır. Araştırmanın tasarımı, verilerin analizi, raporlanması, kullanılan yöntemler ve istatistiksel veriler tamamıyla yazar tarafından hazırlanmıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırma kapsamında herhangi bir kişi ya da kurumla, finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Bu sebeple araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.